

AL XIV-LEA CONGRES INTERNAȚIONAL DE STUDII BIZANTINE

6-21 septembrie 1971

Aproape șapte sute de savanți, reprezentând Academii, Universități și Societăți savante din peste 30 de țări, dintre care amintim: *Consiliul internațional de filozofie și științe umanistice, Comitetul internațional de științe istorice, Asociația internațională de studii sud-est europene*, s-au întrunit la București ca să dezbată în plen și secții, ultimele cercetări și concluzii în domeniul istoriei Imperiului bizantin, cu care poporul nostru, ca și altele, a avut timp de secole relații strânse.

Președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, a adresat participanților la Congres un mesaj călduros în care s-a referit la tradițiile științei istorice progresiste românești și și-a exprimat speranța că savanții bizantinologi străini vor lua cunoștință de eforturile pe care le depune poporul nostru „pentru a crea o înaltă civilizație materială și spirituală, ... dorința sa de a trăi în pace și de a coopera cu toate popoarele lumii, de a contribui la instaurarea pe planeta noastră a unor relații de respect și de încredere între națiuni, a unui climat de destindere și securitate internațională”.

În ședința de deschidere a Congresului s-a subliniat că în 1971 s-a împlinit o sută de ani de la nașterea ilustrului istoric și bizantinist român Nicolae Iorga, la a cărui inițiativă s-a organizat în anul 1924, tot la București, primul Congres internațional de studii bizantine și că toți marele savant român, prin *Institutul de studii bizantine și Institutul pentru studiul Europei sud-orientale*, înființate de el, a încurajat dezvoltarea cercetărilor consacrate istoriei bizantine.

Prof. univ. Miron Constantinescu, Președintele Academiei de Științe Sociale și Politice, prof. Mihail Berza, secretarul general al *Comitetului român de organizare a Congresului* și savanți de renume mondial ca Paul Lemerle (Franța), Președintele Asociației Internaționale de studii bizantine, Sir Steven Runciman (Marea Britanie) și G. Ostrogorski (R.S.F. Jugoslavia) au adus un cald omagiu lui Nicolae Iorga, evidențiind și apreciind eforturile lui „considerabile” pentru dezvoltarea studiilor de istorie bizantină și au amintit principalele lui lucrări de bizantinologie. Totodată, și-au exprimat recunoștința față de Nicolae Iorga, care prin inițierea acestor congrese a creat o „nobilă tradiție”, devenită fecundă și scumpă tuturor celor ce au asemenea preocupări.

La Congres s-au prezentat 25 de rapoarte și 257 de comunicări. Temele generale puse în discuție, în ședințele plenare, au fost următoarele: 1. *Societatea și viața intelectuală în secolul al XIV-lea*; 2. *Frontiere și regiuni de frontieră din secolul al VII-lea până în secolul al XII-lea*; 3. *Arta profană în Bizanț* și 4. *Bizanțul și țările române*. O contribuție serioasă au adus cercetătorii noștri la elucidarea ultimei teme — *Bizanțul și țările române* — deoarece o perioadă îndelungată istoria poporului nostru a avut la bază și a dezvoltat tradiții și multiple influențe bizantine, cu urme păstrate în organizarea de stat — tratată în rapo-

„*Byzance et les institutions roumaines jusqu'à la fin du XV-e siècle* —, în arta noastră feudală —tratată în rapoartele *Relations artistiques roumano-byzantine*. *Aperçu général* și *Relations artistiques roumano-byzantines (IV-e—XV-e siècle)*. *Etat actuel de la recherche*.

În primul raport, pe lângă rolul și influența Bizanțului la formarea instituțiilor feudale românești s-a arătat că informațiile de care dispunem sînt încă reduse și lacunare și de aceea trebuie să facem în continuare studii comparative largi, numai după care în sfîrșit se va putea redacta o sinteză exhaustivă. Cît privește arta bizantină s-a demonstrat că ea prin intermediul bulgarilor și sîrbilor a influențat puternic dezvoltarea artei românești feudale, care ulterior și-a cucerit un loc de frunte în cultura europeană a evului mediu.

Pentru evidențierea influenței exercitate de arta bizantină asupra celei românești, s-a organizat în Palatul Republicii o impresionantă expoziție, denumită „Cultura bizantină în România”, în care un loc de frunte l-au deținut broderiile și doarele de la mănăstirile principale din Moldova și în special de la Trei Ierarhi. De asemenea, s-a organizat și o bogată expoziție de carte, care a arătat congresiștilor progresul cercetărilor de bizantinologie din ultimii cinci ani. În aceeași sală s-au expus — separat — și principalele lucrări de istorie bizantină ale lui Nicolae Iorga. Expozițiile de artă și carte au asigurat României — cum s-a exprimat savantul francez F. E. Thieret — „la reconnaissance de tous byzantinistes”.

Majoritatea congresiștilor străini au făcut o excursie la Curtea de Argeș și la Tîrgoviște, unde, în inima Țării Românești, au văzut ceea ce se cheamă, cum se exprima Nicolae Iorga, „Byzance après Byzance”.

Pe lângă contactele avute de cercetătorii români și străini în timpul ședințelor, ei au avut posibilitatea să discute în particular despre lucrările și preocupările lor în domeniul bizantinologiei, să clarifice divergențele de opinii, care în general au făcut ca să se cunoască mult mai bine. Deci, cum spunea savantul bulgar Dimităr Angelov și asemenea întruniri și cercetări „pot contribui la cunoașterea mutuală și la dezvoltarea prieteniei dintre popoare”. Ba mai mult încă, s-a observat că discuțiile și confruntările științifice dezvoltă, ajută cooperarea de specialitate, că oamenii de știință aduc o contribuție însemnată la întărirea prieteniei dintre popoarele lumii contemporane. Deoarece, cum s-a exprimat și tovarășul Nicolae Ceaușescu în mesajul său, „Viața, desfășurarea istorică a evenimentelor au demonstrat că politica de oprimare a popoarelor, exploatarea colonialistă, dominația imperialistă au putut întîrzi progresul anumitor comunități omenești, au cauzat mari pierderi civilizației umane, însă nu au reușit să oprească progresul ireversibil de afirmare a voinței popoarelor de a trăi libere și independente, de a se dezvolta ca națiuni suverane”.

Lucrările Congresului al XIV-lea de studii bizantine au arătat că istoria Imperiului bizantin, sinteză vastă a unor culturi și popoare diferite, ne oferă o comoară de idei și fenomene capabile să impresioneze pînă astăzi. Totodată s-a accentuat că Bizanțul a cunoscut permanent în întreaga sa istorie lupte pentru egalitate și justiție socială, că popoarele din componența sa au luptat ca să-și afirme creația proprie, că în Bizanț, păstrătorul timp de peste un mileniu al culturii antice și creștine, s-a creat și dezvoltat o cultură și un învățămînt foarte bogat în idei, s-au putut manifesta scriitorii și filozofii remarcabili, că arta sa de dimensiuni universale a generat o mare forță de unificare.

Concluzia impusă de lucrările Congresului, ne oferă cunoașterea elementelor care intră în formarea omului cult de pretutindeni, iar în ceea ce privește evoluția istorică a popoarelor din sud-estul Europei, noi posibilități de a ne informa despre trecutul și creația lor comună.

În a treia zi a lucrărilor Congresului s-a anunțat că prof. N. Bănescu, decanul de vîrstă al bizantinistilor români, specialist de talie mondială, a plecat dintre cei vii. Președintele *Asociației internaționale de studii bizantine*, prof. Paul Lemerle, a rostit o emoționantă allocuțiune, în care a prezentat bogata activitate a savantului român în acest domeniu.

La Congres s-a hotărât publicarea în continuare a *Corpusului de izvoare bizantine* și a unui nou dicționar al limbii grecești și bizantine.

Numai după publicarea comunicărilor ținute, care vor cuprinde mai multe volume, ne vom putea da seama cu adevărat pentru ce lucrările Congresului al XIV-lea de studii bizantine au avut un răsunet atât de mare în lumea savantă. Trebuie totodată de reținut că savanții străini veniți la Congres au rămas impresionați de ospitalitatea noastră ca și de nivelul ridicat al cercetărilor noastre și valoarea studiilor lor în domeniul bizantinologiei.

N. Grigoraș